

МАЦЕЛЮХ І. А.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри службового
та медичного права
*(Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка)*

ЛИТВИН Н. А.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри службового
та медичного права
*(Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка)*

ПРОНЕВИЧ О. С.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри службового
та медичного права
*(Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка)*

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.74>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена комплексному аналізу міжнародних стандартів та кращих зарубіжних практик щодо організації та функціонування інституту уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. На основі порівняльно-правового дослідження детально розглянуто міжнародні рекомендації ООН, ОЕСР, GRECO та INTOSAI, а також нормативно-правове регулювання країн Європейського Союзу, зокрема Італії, Франції, Польщі щодо функціонування антикорупційних уповноважених. Проаналізовано їх правовий та інституційний статус, обсяг повноважень, кваліфікаційні вимоги, механізми забезпечення незалежності та взаємодію з іншими суб'єктами антикорупційної діяльності. Особлива увага приділяється порівняльному аналізу процедур внутрішніх антикорупційних розслідувань, систем професійної підготовки та сертифікації уповноважених осіб, а також механізмів забезпечення прозорості їх діяльності у різних країнах. Визначено, що ефективність антикорупційних уповноважених безпосередньо залежить від рівня їх незалежності, інституційної спроможності та професійної компетентності. За результатами дослідження автори обґрунтовують та пропонують конкретні шляхи імплементації кращих міжнародних практик у національне законодавство України, зокрема щодо: 1) розширення повноважень антикорупційних

уповноважених у сфері проведення внутрішніх розслідувань з детальною регламентацією відповідних процедур; 2) встановлення додаткових гарантій незалежності та захисту від неправомірного впливу через чіткий механізм призначення та звільнення; 3) впровадження міжнародних стандартів професійної підготовки та сертифікації з визначенням конкретних кваліфікаційних вимог; 4) посилення прозорості діяльності антикорупційних уповноважених через комплексну систему публічної звітності та оприлюднення інформації про виявлені корупційні ризики і вжиті заходи; 5) створення спеціалізованої платформи для координації їх діяльності та обміну досвідом під егідою Національного агентства з питань запобігання корупції.

Ключові слова: міжнародні стандарти запобігання корупції, уповноважені особи з питань запобігання та виявлення корупції, антикорупційні уповноважені, зарубіжний досвід протидії корупції.

Matseliukh I. A., Lytvyn N. A., Pronevych O. S. Implementation of international standards in the field of authorized units (authorized persons) for corruption prevention in Ukraine

The article is devoted to a comprehensive analysis of international standards and best foreign practices regarding the organization and functioning of the institute of authorized units (authorized persons) on corruption prevention and detection. Based on comparative legal research, the article thoroughly examines the international recommendations of the UN, OECD, GRECO, and INTOSAI, as well as the regulatory frameworks European Union countries (particularly Italy, France, Poland), Great Britain, and other states regarding the work of anti-corruption officers. Their legal and institutional status, scope of authority, qualification requirements, independence assurance mechanisms, and interaction with other anti-corruption entities are analyzed. Special attention is paid to the comparative analysis of internal anti-corruption investigation procedures, professional training and certification systems for authorized persons, and mechanisms for ensuring transparency of their activities in different countries. It is determined that the effectiveness of anti-corruption officers directly depends on their level of independence, institutional capacity, and professional competence. Based on the research results, the authors substantiate and propose specific ways to implement best international practices into Ukraine's national legislation, particularly regarding 1) expanding the powers of anti-corruption officers in the field of internal investigations with detailed regulation of relevant procedures; 2) establishing additional guarantees of independence and protection from undue influence through a clear mechanism of appointment and dismissal; 3) implementing international standards for professional training and certification with defined specific qualification requirements; 4) enhancing transparency of anti-corruption officers' activities through a comprehensive system of public reporting and disclosure of information about identified corruption risks and measures taken; 5) creating a specialized platform for coordinating their activities and exchanging experiences under the auspices of the National Agency for Prevention of Corruption.

Key words: international anti-corruption standards, corruption prevention officers, anti-corruption officers, foreign experience in combating corruption.

Вступ. Інститут уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції посідає значне місце в антикорупційному механізмі багатьох держав світу. В українському контексті цей інститут перебуває на етапі становлення та потребує суттєвого вдосконалення, відповідно до міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду. Незважаючи на підвищену увагу до проблематики протидії корупції загалом,

організаційно-правові засади діяльності антикорупційних уповноважених залишаються недостатньо дослідженими як у теоретичній, так і в практичній площині. При цьому світовий досвід демонструє, що ефективно функціонуючі антикорупційні уповноважені стають одним із ключових факторів мінімізації корупційних ризиків у публічному та приватному секторах.

Постановка завдання. Метою статті є визначення шляхів удосконалення правового статусу уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції в Україні на основі аналізу міжнародних стандартів та кращих зарубіжних практик у цій сфері.

Результати дослідження. Аналізуючи міжнародні стандарти та рекомендації щодо функціонування антикорупційних уповноважених, необхідно насамперед звернутися до документів ООН, ОЕСР, Ради Європи та інших міжнародних організацій. Конвенція ООН проти корупції (UNCAC), ратифікована Україною у 2006 році, хоча безпосередньо не регламентує діяльність антикорупційних уповноважених, але у статті 6 передбачає створення спеціалізованих органів з питань запобігання корупції та наголошує на необхідності забезпечення їх незалежності та ефективності [1]. Ці положення можна екстраполювати й на рівень інституційних антикорупційних уповноважених.

Особливої уваги заслуговують рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). У документі «Рекомендації щодо доброчесності в державному секторі» (2017) ОЕСР визначає роль внутрішніх антикорупційних уповноважених як «агентів доброчесності», які забезпечують реалізацію антикорупційних заходів на інституційному рівні [2]. ОЕСР рекомендує забезпечити незалежність антикорупційних уповноважених через чіткий механізм їх призначення та звільнення; наділити їх достатніми повноваженнями для отримання інформації та документів; встановити прямий канал комунікації з керівництвом організації; забезпечити захист від неправомірного впливу; розробити чіткі кваліфікаційні вимоги та забезпечити постійне підвищення кваліфікації; запровадити механізми оцінки ефективності їх діяльності.

Група держав проти корупції (GRECO) у своїх рекомендаціях підкреслює важливість забезпечення ресурсної спроможності антикорупційних уповноважених та їх інституційної незалежності [3]. GRECO також наголошує на необхідності розробки спеціальних програм навчання для антикорупційних уповноважених та забезпечення їх методичними матеріалами.

Міжнародна організація вищих органів аудиту (INTOSAI) розробила спеціальне керівництво щодо аудиту заходів із запобігання корупції (GUID 5270), в якому окреслено роль та функції антикорупційних уповноважених. Згідно з цим документом, до основних функцій антикорупційних уповноважених належать: проведення оцінки корупційних ризиків; надання консультацій керівництву та працівникам організації; моніторинг виконання антикорупційних заходів; проведення навчальних заходів; забезпечення каналів для повідомлення про корупцію; участь у розслідуванні випадків корупції [4].

Проаналізувавши міжнародні рекомендації, пропонуємо простежити за практичним досвідом країн Європейського Союзу, а саме Італії, Франції, Польщі. Так, досвід Італії є особливо цінним з огляду на схожість проблем, з якими стикаються обидві країни у сфері запобігання корупції. Закон Італії «Про запобігання та боротьбу з корупцією та незаконною діяльністю у системі публічного адміністрування» № 190/2012 передбачає призначення в кожному органі влади уповноваженої особи з питань прозорості та запобігання корупції [5]. Ця особа відповідає за розробку та реалізацію антикорупційного плану органу; проведення оцінки корупційних ризиків; надання консультацій працівникам; проведення навчальних заходів; перевірку декларацій про конфлікт інтересів; моніторинг виконання антикорупційних заходів.

Особливістю італійської моделі є створення спеціальної платформи для координації діяльності антикорупційних уповноважених під егідою Національного антикорупційного органу (ANAC). Ця платформа забезпечує методичну підтримку, обмін досвідом та підвищення кваліфікації антикорупційних уповноважених. Також в Італії функціонує база даних

уповноважених осіб з питань прозорості та запобігання корупції, яка забезпечує прозорість їх діяльності та сприяє обміну кращими практиками [6].

У Франції діяльність антикорупційних уповноважених регулюється Законом «Про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економічного життя» від 9 грудня 2016 року (відомий як закон Сапен II). Згідно з положеннями цього нормативно-правового акту, юридичні особи з кількістю працівників понад 500 осіб та річним обігом більше 100 мільйонів євро зобов'язані призначати відповідальних за реалізацію антикорупційних програм. Даний обов'язок поширюється як на приватний сектор, так і на державні установи, що забезпечує комплексний підхід до запобігання корупції на інституційному рівні [7].

Французьке Агентство з питань запобігання корупції (Agence Française Anticorruption, AFA), створене законом Сапен II, розробило систему рекомендацій щодо організації роботи антикорупційних уповноважених. Ці рекомендації передбачають забезпечення організаційної незалежності через надання прямого доступу до керівництва та достатніх ресурсів, процедурної самостійності через чітке визначення повноважень, а також встановлення кваліфікаційних вимог щодо освіти та досвіду роботи [8].

Значною перевагою французької моделі є детальна регламентація процедури внутрішніх антикорупційних розслідувань. У 2021 році AFA опублікувало методичне керівництво, яке визначає поетапний процес розслідування: від попередньої оцінки інформації про можливе порушення до документування результатів з детальним описом виявлених фактів та рекомендаціями. Важливим елементом процедури є забезпечення прав учасників розслідування та дотримання вимог щодо захисту персональних даних, що відповідає європейським стандартам справедливого процесу [9].

Системний підхід до професійної підготовки антикорупційних уповноважених також заслуговує на увагу. AFA у співпраці з університетами впроваджує спеціалізовані навчальні програми, що поєднують теоретичні аспекти антикорупційного законодавства з практичними навичками проведення оцінки ризиків та внутрішніх розслідувань. Запроваджена сертифікація підтверджує кваліфікацію фахівців та сприяє підвищенню професійного рівня антикорупційних уповноважених [10].

Досвід Польщі у сфері функціонування антикорупційних уповноважених викликає особливий інтерес через схожість правових систем та історичних передумов формування антикорупційної політики з Україною. Правова основа діяльності антикорупційних уповноважених у Польщі сформована Законом «Про Центральне антикорупційне бюро» від 9 червня 2006 року та Розпорядженням Ради Міністрів від 4 жовтня 2010 року «Про впровадження антикорупційних програм у органах державної влади» [11].

Зазначені нормативно-правові акти передбачають призначення у кожному центральному органі виконавчої влади координатора з питань реалізації антикорупційної програми. Такі координатори підпорядковуються безпосередньо керівникові органу та наділені повноваженнями щодо моніторингу виконання антикорупційних заходів, оцінки корупційних ризиків та консультування працівників з питань запобігання та виявлення корупції [12].

Важливим елементом польської моделі є налагоджена співпраця антикорупційних уповноважених з Центральним антикорупційним бюро (СВА), що дозволяє забезпечити методичну підтримку та підвищення кваліфікації координаторів. Розроблений СВА посібник для антикорупційних уповноважених містить комплексні рекомендації щодо організації їхньої роботи, методології проведення оцінки корупційних ризиків та розробки антикорупційних заходів [13]. Варто відзначити створену за підтримки Європейського Союзу електронну платформу для комунікації антикорупційних уповноважених, що сприяє обміну досвідом, поширенню кращих практик та професійному розвитку фахівців у сфері запобігання корупції [14].

Висновки. Отже, аналіз міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду функціонування антикорупційних уповноважених дозволяє виокремити ключові аспекти для вдосконалення відповідного інституту в Україні.

Першим важливим елементом є забезпечення незалежності та інституційної спроможності уповноважених осіб. Досвід Франції демонструє, що ефективність антикорупційних

уповноважених залежить від чіткого механізму їх призначення та звільнення, захисту від неправомірного впливу та належного матеріально-технічного забезпечення. Законодавче закріплення таких гарантій створює необхідні передумови для мінімізації ризиків зовнішнього втручання.

Не менш суттєвою є наявність достатніх повноважень для виконання покладених завдань. Особливо цінним виявився досвід Італії та Франції щодо регламентації процедури внутрішніх антикорупційних розслідувань. Надання уповноваженим особам права отримувати необхідну інформацію, проводити внутрішні розслідування та вносити обов'язкові для розгляду пропозиції суттєво підвищує їх спроможність ефективно протидіяти корупційним проявам.

Встановлення кваліфікаційних вимог та забезпечення професійної підготовки також відіграє значну роль у підвищенні ефективності антикорупційних уповноважених. Практика Франції щодо спеціалізованого навчання свідчать про необхідність системного підходу до формування професійних компетентностей. Запровадження вимог щодо освіти, досвіду роботи та володіння аналітичними навичками забезпечує належний рівень кваліфікації фахівців у сфері запобігання корупції.

Аналіз зарубіжного досвіду також свідчить про доцільність налагодження координації та обміну досвідом між антикорупційними уповноваженими. Практика Італії щодо функціонування спеціальної платформи під егідою Національного антикорупційного органу та досвід Польщі щодо організації мережі антикорупційних уповноважених демонструють ефективність створення механізмів для комунікації та поширення кращих практик.

На основі зазначених аспектів доцільно запропонувати комплекс заходів щодо вдосконалення інституту уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції в Україні. У сфері забезпечення незалежності необхідно закріпити на законодавчому рівні чіткий механізм призначення та звільнення антикорупційних уповноважених, встановити додаткові гарантії їх захисту та забезпечити належне матеріально-технічне забезпечення.

Щодо повноважень антикорупційних уповноважених, доцільно передбачити можливість отримання необхідної інформації, проведення внутрішніх розслідувань, перевірки декларацій про конфлікт інтересів та внесення обов'язкових для розгляду пропозицій щодо усунення корупційних ризиків. Для підвищення професійного рівня фахівців необхідно встановити кваліфікаційні вимоги до кандидатів на посади, створити систему їх підготовки та сертифікації, а також забезпечити можливості для регулярного підвищення кваліфікації.

З метою забезпечення прозорості діяльності антикорупційних уповноважених доцільно запровадити публічну звітність та оприлюднення інформації про виявлені корупційні ризики і вжиті заходи щодо їх усунення. Важливим елементом також є створення платформи для координації діяльності та обміну досвідом під егідою Національного агентства з питань запобігання корупції.

Окрему увагу слід приділити формалізації процедури внутрішніх антикорупційних розслідувань із визначенням їх цілей, порядку збору доказів, забезпеченням прав учасників та належним документуванням результатів. Імплементация зазначених рекомендацій дозволить підвищити ефективність діяльності антикорупційних уповноважених в Україні та наблизити цей інститут до міжнародних стандартів, що сприятиме загальному зміцненню антикорупційної системи.

Список використаних джерел:

1. United Nations Convention Against Corruption. New York: United Nations, 2004. URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf
2. OECD. Recommendation of the Council on Public Integrity. Paris, 2017. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0435>
3. GRECO. Preventing Corruption and Promoting Integrity in Central Governments (top executive functions) and Law Enforcement Agencies: Evaluation Report Ukraine. Strasbourg, 2019. URL: <https://rm.coe.int/grecoeval4rep-2016-9-fourth-evaluation-round-corruption-prevention-and-/1680998aad>

4. INTOSAI. GUID 5270 – Guideline for the Audit of Corruption Prevention. Vienna, 2019. URL: <https://www.issai.org/wp-content/uploads/2019/08/GUID-5270-Guideline-for-the-Audit-of-Corruption-Prevention.pdf>
5. Legge 6 novembre 2012, n. 190, Disposizioni per la prevenzione e la repressione della corruzione e dell'illegalità nella pubblica amministrazione. Gazzetta Ufficiale, 2012. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2012/11/13/012G0213/sg>
6. ANAC. Piano Nazionale Anticorruzione. Roma, 2019. URL: https://www.anticorruzione.it/portal/public/classic/AttivitaAutorita/AttiDellAutorita/_Atto?id=8ed911d50a778042061d7a5d0028cba2
7. Loi n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique. Journal Officiel de la République Française, 2016. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000033558528/>
8. Agence Française Anticorruption. Recommandations destinées à aider les personnes morales de droit public et de droit privé à prévenir et à détecter les faits de corruption. Paris, 2021. URL: <https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/files/files/Recommandations%20AFA.pdf>
9. Agence Française Anticorruption. Guide pratique: Les enquêtes internes anticorruption. Paris, 2021. URL: <https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/files/files/Guide%20pratique%20enquetes%20internes.pdf>
10. Agence Française Anticorruption. Guide de formation anticorruption. Paris, 2020. URL: <https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/files/files/Guide%20formation%20anticorruption.pdf>
11. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym. Dziennik Ustaw, 2006, nr 104, poz. 708. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20061040708/U/D20060708Lj.pdf>
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 października 2010 r. w sprawie wdrożenia programów antykorupcyjnych w organach administracji publicznej. Dziennik Ustaw, 2010, nr 194, poz. 1282. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20101941282/O/D20101282.pdf>
13. Centralne Biuro Antykorupcyjne. Podręcznik dla koordynatorów programów antykorupcyjnych. Warszawa, 2018. URL: https://cba.gov.pl/ftp/dokumenty/Podrecznik_dla_koordynatorow_programow_antykorupcyjnych.pdf
14. European Commission. Poland: Anti-corruption network and e-platform. Brussels, 2020. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/Poland/anti-corruption-network-and-e-platform

